

GUIA DELS DRETS D'AUTOR DE L'AULA DEL DRET D'AUTOR

© Kopioisto ry 2017

Texto: Kopioisto ry. En la seva versió per a Espanya els materials han estat adaptats per CEDRO.

Il·lustració i disseny gràfic: Tarja Petrell / J&Co Digital Oy.

CONTINGUT

BENVINGUT A L'AULA DEL DRET D'AUTOR!	6	Citacions	23
		<i>Resum de les citacions</i>	23
CONCEPTES BÀSICS DELS DRETS D'AUTOR	8	Utilització de coneixements o idees	23
Què són els drets d'autor?	8	Enllaçar	24
Protecció dels drets d'autor	8	Ús privat	24
Reconeixement dels drets d'autor	9	ÚS D'OBRES EN L'ENSENYAMENT	25
<i>Símbol de copyright ©</i>	10	Utilització d'obres en l'ensenyament	25
<i>Obra en col·laboració</i>	10	Llicència de CEDRO per a centres d'ensenyament reglat	27
<i>Obra col·lectiva</i>	11	LLICÈNCIA DE DRETS D'AUTOR PER A CENTRES D'ENSENYAMENT	28
Llindar d'originalitat	11	Ús de programes de televisió, vídeos i pel·lícules en l'ensenyament	28
QUÈ SIGNIFIQUEN ELS DRETS D'AUTOR PER A L'AUTOR?	12	<i>Programes de televisió</i>	28
Drets patrimonials i morals	13	<i>Pel·lícules</i>	28
Adaptacions i traduccions	14	<i>Vídeos en línia</i>	31
Cessió dels drets d'autor	14	Ús de la música en l'ensenyament	31
Vigència de la protecció dels drets d'autor	15	<i>Reproduir música</i>	31
		<i>Gravar música</i>	32
DRETS CONNEXOS	15	Permís per representar obres de teatre	33
Protecció de fotografies	16	Creative Commons o una altra llicència oberta	33
VULNERACIÓ DELS DRETS D'AUTOR	17	DRETS D'AUTOR DEL PROFESSOR	35
Delicte contra la propietat intel·lectual	18	Drets d'autor del professor sobre el material propi	36
Delicte agreujat contra la propietat intel·lectual	18	Drets del centre d'ensenyament sobre el material elaborat per un professor	36
FER I PUBLICAR FOTOS	19	ENTITATS QUE GESTIONEN DRETS DE PROPIETAT INTEL·LECTUAL	38
Fotografiar	19	MÉS INFORMACIÓ SOBRE ELS DRETS D'AUTOR	39
<i>Fotografiar persones</i>	20		
<i>Fotografiar obres d'art</i>	20		
Publicació de fotos	21		
<i>Protecció de la intimitat, l'honor i la imatge</i>	21		
ÚS DE LES OBRES	22		

El Centre Espanyol de Drets Reprogràfics (CEDRO)

CEDRO (www.cedro.org) és l'associació sense ànim de lucre d'autors i editors de llibres, revistes, diaris i partitures, editats en qualsevol mitjà i suport.

S'encarrega de defensar i gestionar de forma col·lectiva els drets de propietat intel·lectual que es deriven de la utilització secundària (reproducció, distribució, comunicació pública i transformació) d'aquestes publicacions.

El 1988 va ser autoritzat pel Ministeri de Cultura per dur a terme aquesta activitat.

La missió de CEDRO és representar i defensar els interessos legítims d'autors i editors de llibres i publicacions periòdiques facilitant i promovent l'ús legal de les seves obres.

BENVINGUT A L'AULA DEL DRET D'AUTOR!

L'objectiu del material didàctic de l'Aula del Dret d'Autor és inspirar i estimular professors i alumnes perquè facin treball creatiu respectant els drets d'autor.

Aquesta guia proporciona informació bàsica sobre els drets d'autor i les llicències de drets d'autor per a centres educatius. El material l'ha produït Kopiostory, un organisme que gestiona els drets d'autor, en el marc d'un projecte en el grup directiu del qual han participat la Direcció General d'Edu-

cació, el Ministeri d'Educació i Cultura i el Sindicat d'Educació (OAJ) finlandesos, i CEDRO l'ha adaptat per a Espanya. El material l'han elaborat experts en pedagogia i drets d'autor.

Es pot trobar més informació sobre els drets d'autor i les llicències dels drets d'autor a auladerechodeautor.org i cedro.org.

CONCEPTES BÀSICS DELS DRETS D'AUTOR

© Què són els drets d'autor?

Els drets d'autor protegeixen el treball creatiu. Les pel·lícules, la música, els llibres o els còmics no es creen sense un autor. Els drets d'autor concedeixen a l'autor el dret a prendre decisions sobre el seu propi treball: el resultat del treball creatiu. Els autors reben els seus ingressos per la venda de la seva obra i pels drets d'ús d'aquesta obra. Els drets d'autor són una condició necessària per poder viure del treball creatiu i que es creïn obres noves.

© Protecció dels drets d'autor

Els drets d'autor no protegeixen les idees, protegeixen el mode d'expressió de les idees: el resultat d'un treball creatiu independent i original.

L'obra pot ser literària, científica o artística. Les obres inclouen, per exemple, llibres, articles de publicacions, composicions musicals, partitures, dibuixos, quadres, obres fotogràfiques, obres de teatre, pel·lícules, programes de televisió, programes informàtics, videojocs, bases de dades, mapes, edificis i obres de belles arts.

Els drets d'autor no protegeixen la mera informació (dates, dades, esdeveniments...), les idees, els principis o els mètodes continguts en una obra, sinó la forma original o el mode d'expressió d'aquestes idees, informacions, etc. Per exemple, es pot utilitzar una obra d'art d'una altra persona com a font d'inspiració per pintar un quadre, o escriure un llibre que es basi en la mateixa idea d'un altre.

Tanmateix, no es pot copiar una obra d'una altra persona. Un text propi sempre s'ha d'escriure amb paraules pròpies, i les fonts d'informació s'han de citar d'acord amb les bones pràctiques.

Llei de propietat intel·lectual, articles 17 i 18

© Reconeixement dels drets d'autor

Els drets d'autor es reconeixen a tot autor pel simple fet de crear una obra. Per a la protecció d'aquests drets no s'exigeix cap requisit formal. Per tal que una obra estigui protegida, no se n'exigeix el registre ni l'ús del símbol ©.

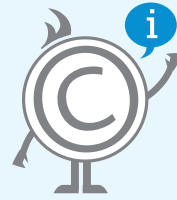
Els drets d'autor es reconeixen en favor de la persona que ha creat l'obra. L'autor és sempre una persona física. L'edat de l'autor és indiferent. El treball d'un alumne també pot estar protegit, si és original. Per exemple, els dibuixos i les redaccions estan protegits independentment de l'edat i el curs del nen. Per fer servir un treball fet per un estudiant, com ara la publicació de dibuixos o escrits en una publicació escolar o en un lloc web, es necessita el permís de l'estudiant. En el cas dels menors d'edat, també s'ha de demanar el consentiment dels tutors legals. El professor també pot generar drets d'autor pel material didàctic original que elabora.

Llei de propietat intel·lectual, article 10

Símbol de copyright ©

La marca © és un símbol internacional que es fa servir en una obra protegida per drets d'autor davant del nom de l'autor o del titular dels drets d'autor. En fer servir el símbol de copyright es pot indicar qui és el propietari dels drets d'autor d'una obra. Tanmateix, per rebre la protecció dels drets d'autor no s'exigeix l'ús del símbol ©. L'absència del símbol de copyright o © en una obra tampoc suprimeix la protecció dels drets d'autor. El fet que l'obra no contingui aquest símbol no vol dir que no estigui protegida. Els drets d'autor es generen i la protecció comença quan es crea una obra, i no se'n requereix el registre ni cap altre tràmit.

No hi ha formes especials establertes per a l'ús del símbol ©. El més habitual és que es faci servir en la forma del símbol © seguit del nom de l'autor o titular dels drets i el primer any de publicació. La paraula *copyright* també es pot ometre. Per exemple: «© CEDRO 2017 ».

Obra en col·laboració

Si dues persones o més creen juntes una obra, s'origina una obra en col·laboració. Els drets d'autor corresponen a tots els autors participants. Per fer servir una obra en col·laboració, es necessita l'autorització de tots els coautors.

Llei de propietat intel·lectual, article 7

Obra col·lectiva

Una obra col·lectiva és aquella que ha estat creada per la iniciativa i d'acord amb la coordinació d'una persona natural o jurídica (per exemple, un editor o una editorial) que l'edita i la divulga amb el seu nom. Està constituïda per la reunió d'aportacions de diferents autors la contribució personal dels quals es fonen en una creació única i autònoma per a la qual hagi estat concebuda, i no és possible atribuir separatament a qualsevol d'ells un dret sobre el conjunt de l'obra duta a terme. Llevat de pacte en contra, els drets sobre l'obra col·lectiva corresponen a la persona que l'editi i la divulgui amb el seu nom. Per exemple, per fer fotocòpies d'una obra col·lectiva o per compartir-la a internet, necessitaré el permís del seu editor. Per exemple, un diccionari o un diari poden ser obres col·lectives.

Llei de propietat intel·lectual, article 8.

© Llindar d'originalitat

Però no tot el que creo està protegit. Per tal que una obra estigui protegida, s'exigeix originalitat, un treball creatiu. És original aquella obra que reflecteixi la personalitat de l'autor, la seva empremta, fruit de decisions lliures i creatives. L'originalitat es valora cas per cas. En última instància, la valoració la duu a terme un tribunal. No és original si el resultat no és fruit de decisions lliures i creatives, sinó que ve imposat per regles tècniques. La qualitat d'una obra no hi té res a veure; també està protegida una obra que sigui pobra qualitativament o artísticament. Les idees no es protegeixen; només es protegeix la forma original en la qual són plasmades, desenvolupades, expressades.

QUÈ SIGNIFIQUEN ELS DRETS D'AUTOR PER A L'AUTOR?

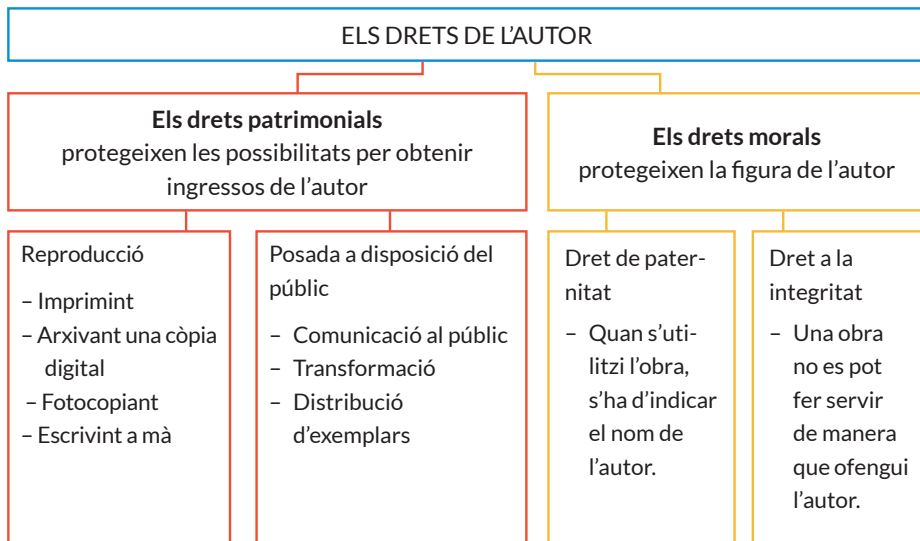
Els drets d'autor atorguen a l'autor el dret a decidir com i on es fa servir l'obra que ha creat. Si es vol utilitzar una obra protegida per drets d'autor, en general es necessita el permís de l'autor o del titular dels drets d'autor.

La majoria dels autors de treballs creatius, els artistes, reben el salari dels ingressos dels drets d'autor. Venen les seves obres i els drets d'ús d'aquestes. Per exemple, un escriptor ven els drets de publicació i traducció a una editorial de llibres, els drets d'adaptació al teatre a un dramaturg i els drets cinematogràfics a un productor de cine. Per la seva banda, un il·lustrador ven els drets per publicar els seus dibuixos com a il·lustracions d'un llibre a una editorial, els drets per convertir els dibuixos en una animació a una productora de televisió i els drets per utilitzar un personatge de dibuixos animats en alguns productes a una impremta.

Cada part paga a l'artista una compensació per la manera com utilitza l'obra. Molts artistes no tenen un salari mensual, sinó que es guanyen la vida amb aquestes diferents remuneracions.

Escriure un llibre, dibuixar un còmic, crear una composició musical o rodar una pel·lícula sol comportar mesos, fins i tot anys. En general, els artistes no perceben un sou regular pel treball creatiu, el disseny o els assajos. Els ingressos provenen únicament de l'actuació, la venda d'exemplars o l'ús d'una obra. Els drets d'autor permeten que es pugui viure amb el treball creatiu i es generin obres noves, com ara llibres, còmics, pel·lícules i música.

© Drets patrimonials i morals

Els drets d'autor inclouen tant els drets patrimonials com els morals. Els drets patrimonials exclusius són la reproducció, la distribució, la comunicació pública, la posada a disposició del públic i la transformació. Els drets exclusius signifiquen que l'autor té dret a decidir si es fan còpies de la seva obra, si es distribueixen o si es posen a disposició del públic, per exemple, venent-les, presentant-les o llogant-les o pujant-les a internet. L'autor pot decidir si la seva obra es pot modificar, traduir o presentar en un altre gènere de literatura o art o utilitzant un altre mètode. Per exemple, per traduir, adaptar al teatre o rodar una pel·lícula d'un llibre es necessita el permís de l'escriptor, i per fer arranjaments a una composició es necessita el permís del compositor.

Els drets morals de l'autor impliquen que s'ha de respectar l'autor. En utilitzar una obra, s'ha d'esmentar el nom de l'autor, i l'obra

no s'ha d'alterar de manera ofensiva. L'obra tampoc es pot posar a disposició del públic en un context ofensiu per a l'autor.

Llei de propietat intel·lectual, article 14

© Adaptacions i traduccions

La modificació, la traducció i l'alteració d'una obra pertanyen a l'àmbit dels drets exclusius de l'autor. Per a la modificació d'una obra, com editar una imatge, traduir un llibre o fer arranjaments a una composició, es necessita el permís de l'autor original.

L'obra que s'origina en alterar una obra s'anomena *obra derivada*. Els drets d'autor d'aquesta obra pertanyen a l'autor de l'adaptació (per exemple, el traductor), si l'adaptació és prou original.

Si el termini de protecció de l'obra original ha vençut, no es necessita permís per modificar l'obra.

La idea de l'obra d'una altra persona es pot utilitzar per crear una obra original diferent i independent. L'autor d'una obra derivada (per exemple, el traductor d'una obra original) també ostenta drets.

Llei de propietat intel·lectual, article 11

© Cessió dels drets d'autor

Un autor pot cedir, totalment o parcialment, els seus drets d'autor a una altra persona, com ara un editor, un productor o un empresari. El cessionari es converteix en el titular dels drets. Ser propietari d'un exemplar d'una obra, com ara un llibre o un quadre, no significa que la persona tingui els drets d'autor de l'obra.

La cessió s'ha de formalitzar per escrit.

Els drets de simple remuneració, com ara la compensació que reben els titulars de drets per la còpia privada de les seves obres

o pel préstec de les seves obres en determinades biblioteques, no se cedeixen. Els drets morals no es poden cedir. Els conserva l'autor original.

Llei de propietat intel·lectual, article 14

© Vigència de la protecció dels drets d'autor

Els drets d'autor són vigents durant la vida de l'autor i 70 anys a comptar des de l'1 de gener de l'any següent al de la seva mort. En les obres en col·laboració, el termini de protecció durarà tota la vida dels coautors i 70 anys a partir de la mort o la declaració de defunció de l'últim coautor supervivent.

Una vegada vençut el termini de protecció, l'obra es pot utilitzar lliurement.

Llei de propietat intel·lectual, articles 26 i 27

DRETS CONNEXOS

La Llei de propietat intel·lectual també protegeix determinats drets similars als drets d'autor. Aquests drets s'anomenen drets connexos, afins o veïns. Els drets connexos protegeixen, per exemple, les meres fotografies, els productors de fonogrames o de gravacions audiovisuals, els editors de produccions editorials determinades i els artistes intèrprets o executants, entre d'altres. Per copiar i fer servir les obres o prestacions d'aquests titulars de drets, també pot ser necessària la seva autorització.

Per rebre la protecció dels drets connexos, no sempre s'exigeix complir el requisit d'originalitat. Per exemple, una obra fotogràfica original es protegirà per drets d'autor, mentre que el que fa una mera fotografia que no contingui prou grau d'originalitat tindrà un dret connex més limitat. La diferència més significativa

respecte a la protecció dels drets d'autor és la durada del termini de protecció, que pot variar.

Per exemple, una mera fotografia es protegeix durant 25 anys d'ençà que va ser feta, a comptar des de l'1 de gener de l'any següent. Tanmateix, les obres fotogràfiques originals es protegeixen durant tota la vida de l'autor i 70 anys després de la seva mort, a comptar des de l'1 de gener de l'any següent. Els fabricants de bases de dades ostentaran un dret *sui generis* durant 15 anys després de l'1 de gener de l'any següent a la data en què hagi acabat el seu procés de fabricació. No obstant això, els autors de bases de dades originals ostentaran drets d'autor durant tota la seva vida i 70 anys després de la seva mort, a comptar des de l'1 de gener de l'any següent. Així mateix, el termini de protecció dels drets d'un productor fonogràfic és de 50 anys després que s'hagi fet la gravació. No obstant això, si el fonograma es publica lícitament durant aquest període, els drets expiraran 70 anys després de la data de la primera publicació lícita. Si durant el període esmentat no se'n fa cap publicació lícita però el fonograma es comunica lícitament al públic, els drets expiraran 70 anys després de la data de la primera comunicació lícita al públic. Tots els terminis es computaran des de l'1 de gener de l'any següent al moment de la gravació, la publicació o la comunicació al públic.

Llei de propietat intel·lectual, article 119.

© Protecció de fotografies

Les obres fotogràfiques estan protegides per drets d'autor. Si se supera el llindar d'originalitat, la fotografia queda protegida com a obra. Altres fotografies estan protegides amb la denominació de meres fotografies quan no superen el llindar d'originalitat. La superació del llindar d'originalitat es valora cas per cas. Per superar el llindar d'originalitat, hi influeixen, entre altres coses, les eleccions creatives del fotògraf, com ara la composició, el muntat-

ge, l'enquadrament, l'angle de visió o la il·luminació de la imatge. Un simple moment històric o una sincronització encertada d'una imatge no la converteix en una obra fotogràfica. Tampoc el lloc on es publiqui la imatge determina si la fotografia està protegida com a obra fotogràfica o com a mera fotografia. Per exemple, les imatges de notícies publicades en una revista també poden ser obres fotogràfiques.

Si la fotografia està protegida per drets d'autor com a obra fotogràfica, el termini de protecció és vàlid 70 anys a partir del final de l'any de la mort del fotògraf. Si, en canvi, la fotografia està protegida com a mera fotografia, el termini de protecció és de 25 anys a partir de l'any en què es va fer la foto.

Llei de propietat intel·lectual, article 128.

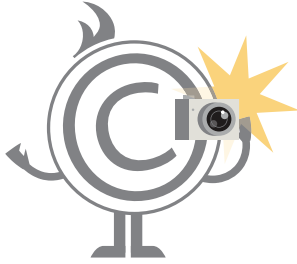
VULNERACIÓ DELS DRETS D'AUTOR

L'ús no autoritzat d'una obra protegida per drets d'autor constitueix una vulneració dels drets d'autor. La infracció dels drets d'autor pot implicar sancions penals i legals de danys i perjudicis.

En cas que se'n faci un ús no autoritzat, l'usuari pot ser condemnat a pagar una indemnització. Aquesta obligació no depèn de si l'usuari era conscient de l'ús no autoritzat. Per tant, un usuari de bona fe també es pot veure obligat a abonar una compensació, si no disposava de l'autorització corresponent per a l'ús. La indemnització per danys i perjudicis deguda al titular del dret infringit comprendrà no solament el valor de la pèrdua que hagi sofert, sinó també el del guany que hagi deixat d'obtenir a causa de la violació del seu dret.

A més de la compensació, es pot exigir a l'usuari que aboni una indemnització per danys i perjudicis a l'autor per altres pèrdues, patiments i altres inconvenients, com ara danys morals. L'import de la indemnització per danys i perjudicis es valora individualment en

cada cas. Com a premissa, hi ha el principi de reparació integral; és a dir, s'ha d'indemnitzar l'autor per tots els perjudicis causats. El titular de drets pot sol·licitar com a indemnització la quantitat que hauria percebut com a remuneració si l'infractor hagués demanat una autorització o una llicència. A més de la compensació i la indemnització per danys i perjudicis, la infracció dels drets d'autor pot comportar responsabilitat penal, és a dir, una pena. Tot i que els menors de 14 anys a Espanya no tenen responsabilitat patrimonial, els pares poden ser obligats a compensar econòmicament pels danys que hagin causat els menors. La vulneració dels drets d'autor es pot castigar com a delicte contra la propietat intel·lectual.

Codi penal, articles 270 i 271.

© Delicte contra la propietat intel·lectual

Pot cometre un delicte contra la propietat intel·lectual qui, amb ànim d'obtenir-ne un benefici econòmic, copii, plagii, distribueixi, comuniqui públicament o exploti econòmicament de qualsevol altra manera, totalment o parcialment, una obra protegida sense autorització. La importació o l'exportació de productes piratejats també pot constituir un delicte contra la propietat intel·lectual.

Aquests delictes poden comportar penes de presó i/o multes.

Codi penal, article 270.

© Delicte agreujat contra la propietat intel·lectual

Els delictes contra la propietat intel·lectual són més greus quan hi concorren determinades circumstàncies.

Són més greus quan el benefici obtingut tingui una transcendència econòmica especial, quan els fets revesteixin una gravetat especial, quan el culpable pertanyi a una organització o associació –fins i tot de caràcter transitori– que tingui com a finalitat la realització d'activitats infractores de drets de propietat intel·lectual o quan s'utilitzin menors de 18 anys per cometre aquests delictes.

En aquests casos es podrà imposar una pena de presó de dos a sis anys, una multa de 18 a 36 mesos i una inhabilitació especial per a l'exercici de la professió relacionada amb el delicte comès per un període de dos a cinc anys.

Codi penal, article 271.

FER I PUBLICAR FOTOS

Fer fotos i publicar-les implica regles i bones pràctiques relacionades amb els drets d'autor, la intimitat, l'honor i la pròpia imatge.

© Fotografiar

En general, en un lloc accessible al públic sempre està permès fer fotos, llevat que s'hagi prohibit per algun motiu –per exemple, per seguretat. Són llocs accessibles al públic els carrers, els parcs, les avingudes... En espais privats, com ara la casa d'algú, no es poden fer fotos sense permís. No en tots els llocs accessibles al públic està permès fer fotos. En els llocs públics, també es poden fotografiar persones. Una persona també es pot negar que li facin fotos.

Els edificis es poden fotografiar lliurement, perquè les obres que estan de manera permanent a la via pública poden ser reproduïdes mitjançant fotografia, vídeo o dibuix. Tanmateix, el propietari o l'arrendatari de l'edifici pot prohibir fer fotos de l'interior d'aquest, per exemple, per protegir la seva privacitat. El propie-

tari o l'arrendatari d'un museu pot, per exemple, prohibir que es facin fotos dins del museu.

Tot i que estigui permès fer fotos en un lloc públic, no s'han d'oaccionar molèsties.

Fotografiar persones

Per fer una foto a una persona, normalment se'n necessita el consentiment. També es necessita el seu permís per publicar aquesta foto, per exemple, a les xarxes socials o a internet. La publicació d'imatges està restringida per moltes lleis. Per exemple, la publicació no ha de vulnerar l'honor o la intimitat de ningú ni infringir la Llei orgànica 1/1982, de 5 de maig, de protecció civil del dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge, ni les normes de protecció de dades.

Fotografiar obres d'art

Fotografiar una obra d'art, per exemple, per a una postal, una il·lustració d'un fullet o una coberta d'un llibre, o per penjar-la en un lloc web, és reproduir una obra d'art, i per fer-ho es necessita el permís de l'autor d'aquesta obra. Una obra d'art (estàtua, pintura, etc.) ubicada de manera permanent en una via pública –per exemple, un parc, un carrer o una altra via pública– es pot fotografiar lliurement. Aquestes fotografies fetes per tu també poden ser distribuïdes o compartides a internet.

Qualsevol obra susceptible de ser vista o escoltada amb ocasió d'informacions sobre esdeveniments de l'actualitat (per exemple, un quadre amb motiu d'una subhasta o la inauguració d'una exposició) pot ser reproduïda, distribuïda i comunicada públicament, per bé que només en la mesura que ho justifiqui la finalitat informativa.

Llei de propietat intel·lectual, article 35.

© Publicació de fotos

S'ha de tenir en compte que fer una fotografia és diferent que publicar-la.

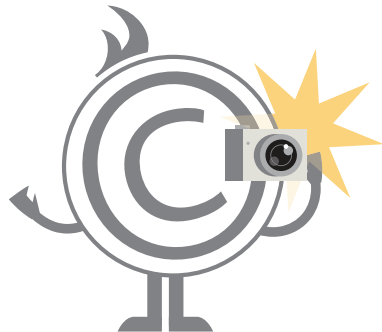
Per publicar una imatge, en general convé demanar permís a la persona o les persones que hi surten, si s'hi poden identificar. La publicació d'una imatge no ha de vulnerar l'honor o la intimitat d'una persona. En el cas de menors d'edat, per publicar la seva imatge, per exemple en publicacions escolars, llocs web o les xarxes socials, també es necessita el permís dels tutors.

Protecció de la intimitat, l'honor i la imatge

La intimitat, l'honor i la imatge de tothom estan protegits per la llei. Es poden infringir aquests drets quan es difon o s'insinua informació falsa sobre una altra persona que pugui causar dany, patiment o menyspreu a la persona ofesa. Són injúries les expressions que lesionen la dignitat d'una altra persona i en menyscaben la fama o atempten contra la seva pròpia estimació. Les injúries poden ser greus si es difonen als mitjans de comunicació, com ara un diari o la televisió, o es posen en coneixement de diverses persones (per exemple, difonent-les a internet).

Les injúries es poden arribar a considerar com un delictes. Les injúries greus fetes amb publicitat es castigaran amb la pena de multa de 6 a 14 mesos, i, en altres casos, amb la de 3 a 7 mesos. A més, pot ser que s'hagi d'abonar una indemnització per danys i perjudicis, patiments i altres pèrdues, així com les costes processals de la contrapart.

Codi penal, articles 208 i 209.

ÚS DE LES OBRES

Els drets d'autor atorguen a l'autor el dret a decidir com es fa servir la seva obra. El permís es pot obtenir demanant-lo a l'autor, a un altre titular dels drets o a una entitat de gestió de drets de propietat intel·lectual. En algunes situacions, en virtut de la Llei de propietat intel·lectual, l'ús s'autoritza a través d'un límit o una excepció, de manera que és la llei la que permet fer-ne una utilització determinada. En virtut de la restricció, l'obra es pot fer servir sense el consentiment de l'autor.

Quan es fa servir una obra, se n'ha d'esmentar sempre l'autor i la font de conformitat amb les bones pràctiques. En el material de l'Aula del Dret d'Autor hi ha models per citar les fonts.

ES POT UTILITZAR:

1. Material que no sobrepassi el límit d'originalitat.
2. Idees, informació, mètodes.
3. Obres el termini de protecció de les quals hagi vençut.
4. Citacions en virtut del límit de citació previst en la Llei de propietat intel·lectual.
5. Obres amb permisos obtinguts pel centre educatiu.
6. Material amb una llicència Creative Commons o una llicència oberta equivalent.
7. Un altre material, si se'n demana permís al titular dels drets.

Recorda't d'indicar sempre el nom de l'autor en fer servir l'obra creada per una altra persona.

© Citacions

Es poden agafar citacions d'obres publicades de conformitat amb les bones pràctiques. La citació ha de tenir una connexió rellevant amb l'obra en la qual es fa servir. Les citacions s'han de limitar a un fragment i estan permeses en la mesura necessària per a la finalitat docent o de recerca. En citar una obra, se n'han d'esmentar l'autor i la font. En virtut del límit de citació, no es pot crear una obra composta per simples citacions.

Resum de les citacions:

1. Es poden agafar citacions d'obres publicades.
2. La citació ha de tenir una connexió rellevant amb l'obra pròpia.
3. Les citacions s'han de limitar a un fragment i es poden fer servir en la mesura necessària per a la finalitat docent o de recerca.
4. Se n'han d'esmentar l'autor i les fonts.

© Utilització de coneixements o idees

Sempre es poden utilitzar la mera informació, les idees, els principis i els mètodes continguts en les obres. Els drets d'autor protegeixen la manera en la qual s'expressen, es narren o es plasmen aquestes idees, però no les idees en si. Qualsevol persona les pot utilitzar lliurement, sempre que no es copii l'obra d'una altra persona.

De conformitat amb la Llei de propietat intel·lectual, les lleis, els reglaments i els projectes corresponents, les resolucions dels òrgans jurisdiccionals i els actes, els acords, les deliberacions i els dictàmens dels organismes públics, així com les traduccions oficials de tots els textos anteriors, no estan protegits per drets de propietat intel·lectual. Es poden fer servir lliurement.

Una obra també es pot utilitzar lliurement quan els drets d'autor hagin perdut la validesa, és a dir, quan hagi acabat el termini de protecció.

També es pot utilitzar lliurement el material que no sigui prou original i independent, és a dir, que no superi el llindar d'originalitat. La superació del llindar d'originalitat es valora cas per cas.

Llei de propietat intel·lectual, articles 13 i 26.

© Enllaçar

Està permès posar un enllaç a un material en línia si es fa de tal manera que dirigeixi al lloc web original. Per exemple, un professor pot afegir diferents enllaços de materials a l'entorn d'aprenentatge, o els alumnes poden incorporar material en línia al seu projecte de manera que els enllaços portin directament als llocs web originals on hi ha els materials. Un vídeo o un altre material disponible il·legalment a internet no es pot compartir a través d'un enllaç.

© Ús privat

Per a ús privat i sense assistència de tercers, es poden fer còpies d'obres divulgades, a les quals s'hagi accedit de manera lícita (compra, préstec d'una biblioteca, etc.), sense el permís de l'autor. Per exemple, per a ús personal es pot copiar un CD o un llibre, o gravar programes de televisió i pel·lícules de la televisió.

Les còpies fetes per a ús personal no es poden fer servir per a cap altra finalitat. No es poden destinar a finalitats empresarials o comercials ni ser objecte d'utilització col·lectiva ni lucrativa ni distribuir-se mitjançant preu. Fer còpies, per exemple, amb finalitats didàctiques, laborals o de preparació, o desar o distribuir obres a internet, no és un ús privat. No es poden fer còpies de programes informàtics per a ús privat. No obstant això, la realització d'una còpia de seguretat per part de qui té dret a utilitzar el programa no es podrà impedir per contracte si resulta necessària per a aquesta utilització.

Per les còpies per a ús privat, s'abona als autors una compensació equitativa per compensar-los per les pèrdues econòmiques tingudes. A Espanya, aquesta compensació l'han d'abonar els fabricants que actuïn com a distribuïdors comercials, així com els adquirents fora del territori espanyol, que distribueixin o utilitzin equips, aparells i suports materials aptes per a la realització de còpies privades.

Llei de propietat intel·lectual, articles 25 i 31.

ÚS D'OBRES EN L'ENSENYAMENT

© Utilització d'obres en l'ensenyament

Els col·legis, els instituts o les universitats poden fer còpies i actes de posada a disposició de petits fragments d'una obra ja divulgada (per exemple, un vídeo o una cançó) sempre que aquests actes es duguin a terme únicament per il·lustrar les seves activitats educatives, o amb finalitats de recerca científica, i en la mesura justificada per la finalitat no comercial perseguida. En el cas d'imatges

aïllades, en poden utilitzar la imatge completa. Tot això, sense haver de demanar l'autorització dels titulars de drets. No obstant això, els col·legis o els instituts que vulguin fer còpies de llibres de text o manuals universitaris o posar-los a disposició en una intranet, fins i tot encara que es tracti de petits fragments, han de disposar de l'autorització del titular de drets o de l'entitat de gestió que el representi.

En el cas de les universitats, en poden fer còpies, repartir-les o pujar-les a una intranet, sempre que es compleixin les condicions següents:

- a) Que aquests actes es duguin a terme per a la il·lustració amb finalitats educatives i de recerca científica, no per a altres finalitats.
- b) Que aquests actes es limitin a un capítol d'un llibre, un article d'una revista o una extensió equivalent respecte a una publicació que s'hi assimili, o una extensió assimilable al 10% del total de l'obra. A aquest efecte, és indiferent que la còpia es faci a través d'un acte de reproducció o de diversos. Si el professor en vol copiar o compartir una extensió més gran, ha de demanar autorització.
- c) Que els actes els dugui a terme, a les universitats o als centres públics de recerca, el seu personal, i amb mitjans i instruments propis.

Les universitats no necessiten demanar autorització per a aquests actes, però han de pagar una remuneració per fer-ho. Els col·legis o els instituts que necessitin copiar llibres de text, manuals o revistes poden obtenir llicència per fer-ho a través de CEDRO. Les universitats que necessitin copiar una extensió superior al 10 % d'un llibre o superior a un article d'una revista hauran de disposar d'una autorització o una llicència, que concedeix CEDRO.

Per projectar pel·lícules completes, vídeos o posar música a l'aula es necessita autorització. Per projectar pel·lícules o vídeos a l'au-

la es necessita permís, que es pot obtenir de l'entitat EGEDA. La interpretació d'altres obres, com ara les obres de teatre o música, en l'àmbit educatiu també requereix autorització.

Llei de propietat intel·lectual, articles 32.3 i 32.4.

© Llicència de CEDRO per a centres d'ensenyament reglat

Amb la llicència de drets d'autor obtinguda per a centres educatius, es poden copiar parcialment gairebé tots els tipus de publicacions impreses entre els alumnes, els professors i els empleats. La llicència de CEDRO cobreix material nacional i estranger.

Amb la llicència de CEDRO de drets d'autor per a centres d'ensenyament, es poden copiar parcialment, repartir i pujar a una intranet publicacions nacionals i estrangeres entre els alumnes, els professors i els empleats. El material copiat es compartirà en una xarxa tancada del centre educatiu (intranet) a disposició del grup d'ensenyament al qual està destinat el material.

El permís de CEDRO permet la còpia parcial mitjançant fotocòpia, escaneig o qualsevol altre sistema, el repartiment de les còpies als alumnes –incloent-hi l'enviament per correu electrònic–, la representació o la visualització en pantalla, la fixació del fragment en un suport digital per cada alumne, professor i empleat, l'emmagatzematge tècnic en el servidor, la posada a disposició dels alumnes, els professors i els empleats del fragment de l'obra en una intranet i la incorporació d'aquest fragment en un document elaborat pel centre d'ensenyament per a ús intern. La llicència de CEDRO no cobreix actes de transformació, com ara traduccions, adaptacions, etc.

Més informació sobre la llicència de drets d'autor per a col·legis a <https://www.cedro.org/usuarios/licencias-de-derechos-de-autor/licencia-anual/ensenanza/ensenanza-secundaria>.

LLICÈNCIA DE DRETS D'AUTOR PER A CENTRES D'ENSENYAMENT

© Ús de programes de televisió, vídeos i pel·lícules en l'ensenyament

Programes de televisió

A classe es pot posar un petit fragment d'un programa de televisió per il·lustrar activitats educatives, sense permís dels titulars de drets, a l'empara de l'article 32.3 de la Llei de propietat intel·lectual.

Si es vol emetre el programa sencer, es necessita l'autorització del titular de drets o de l'entitat de gestió de drets de propietat intel·lectual que els representi, com pot ser EGEDA.

Pel·lícules

Les pel·lícules en venda i lloguer estan destinades a l'ús privat. Per projectar pel·lícules a classe i activitats extraescolars, es necessita un permís del titular de drets. Per a l'ús educatiu de pel·lícules, es pot obtenir una llicència d'EGEDA, que representa les productores cinematogràfiques i audiovisuals. Una gravació es pot comprar en una botiga, treure en préstec d'una biblioteca, llogar en una empresa de lloguer de vídeos o gravar de la televisió. La llicència per a ús educatiu d'EGEDA, cobreix els actes d'exhi o projecció d'obres cinematogràfiques i altres obres i gravacions audiovisuals i actes d'emissió o transmissió d'obres i gravacions audiovisuals a través d'aparells televisors instal·lats a les diverses estances o àrees dels centres. Més informació sobre la llicència d'EGEDA a https://www.egeda.es/EGEDA_LicenciaEducativaEGEDA.aspx#:~:text=EGEDA%20ha%20creado%2C%20junto%20con,los%20centros%20educativos%20y%20asimilados.

LLICÈNCIA DE DRETS D'AUTOR PER A CENTRES D'ENSENYAMENT

CÒPIES

La llicència per a centres d'ensenyament permet copiar fins a un 10 % d'un llibre o d'un article complet, en el cas de revistes o publicacions periòdiques.

ESCANEIG

Educació primària i ESO: 10 % d'un llibre o un article d'una revista o una publicació periòdica.

Batxillerat i centres de formació professional: 10 % d'un llibre o un article d'una revista o una publicació periòdica.

Universitats: Les universitats poden fer còpies i actes de distribució o posada a disposició d'un capítol d'un llibre, un article d'una revista o una extensió equivalent respecte a una publicació que s'hi assimili, o una extensió assimilable al 10 % del total de l'obra. A aquest efecte, és indiferent que la còpia es faci a través d'un acte de reproducció o de diversos, i no cal demanar-ne autorització als titulars de drets. Les universitats han d'abonar una remuneració per aquests usos. Els que superin l'extensió assenyalada necessitaran una autorització o una llicència de CEDRO.

OBRES DIGITALS

La llicència de CEDRO també cobreix obres digitals.

Els usos queden igualment limitats al 10 % d'un llibre electrònic o un article d'una revista o una publicació periòdica digital.

La llicència de CEDRO no-més comprèn obres textuals (llibres, revistes, diaris). En queden exclosos:

- Música, vídeos i programes informàtics.
- Caràtules o portades d'obres sonores o audiovisuals.

PARTITURES:

Queden excloses de la llicència per a centres d'ensenyament reglat, però hi ha llicències específiques per a l'ensenyament musical.

FORA DEL PERMÍS DE DRETS D'AUTOR PER A CENTRES EDUCATIUS:

- Partitures musicals.
- Fotografies i creacions visuals que no formin part de publicacions de text. Per a això es necessita llicència de VEGAP.
- Manuals d'ordinador.
- La llicència de CEDRO per a centres d'ensenyament no permet la republicació en forma de llibre, revista o qualsevol altre tipus de publicació unitària o periòdica, impresa o digital, de les obres objecte d'autorització.

Vídeos en línia

Per mostrar vídeos en línia a classe, es necessita permís. El permís es pot demanar directament al titular dels drets d'autor. El permís per projectar vídeos musicals es pot obtenir de SGAE, SEDA, AGEDI i AIE. L'autor d'un vídeo en línia n'ha pogut autoritzar l'ús en l'ensenyament, per exemple, amb una llicència Creative Commons.

Tanmateix, convé tenir en compte que hi ha molt material a internet que es pot haver pujat il·lícitament. En l'ensenyament, només es pot mostrar material legal, i només l'autor legítim o el titular dels drets poden donar permís per mostrar el vídeo. La legalitat del material es pot valorar, per exemple, per qui va pujar el vídeo a internet.

© Ús de la música en l'ensenyament

Reproduir música

La Llei de propietat intel·lectual autoritza la reproducció només d'un petit fragment de música en l'ensenyament. Per tant, a classe es pot reproduir només un petit fragment de música tant amb reproductors com amb gravacions. Si es necessita posar una cançó completa, cal autorització. L'autorització es pot sol·licitar dels titulars de drets o de les entitats de gestió dels drets afectats: SGAE, SEDA, AGEDI i AIE.

Si es vol fer un concert en el qual els alumnes interpretin música de grups coneguts, s'ha de disposar igualment d'autorització. L'autorització es pot obtenir dels titulars de drets. També es pot obtenir de SGAE o SEDA.

Convé tenir en compte que les condicions d'ús d'alguns serveis poden limitar l'ús del servei exclusivament per a ús personal, com ara Spotify Free i Premium, i, per tant, el professor no els pot utilitzar a l'aula.

Gravar música

Per gravar música, per exemple, com a part d'un vídeo fet per un mateix o un altre projecte, o en un lloc web, es necessita el permís dels titulars dels drets de la música. El permís per gravar música es pot obtenir a SGAE, ISEDA, AIE o AGEDI, llevat que l'autor hagi autoritzat l'ús de la música que ha creat, per exemple, amb una llicència Creative Commons.

SGAE i SEDA representen els creadors de música o els compositors, els lletristes i els arranjadors, així com les editores musicals. Per la seva banda, AIE concedeix permisos per a l'ús de la música en nom d'artistes intèrprets com a músics.

AGEDI representa els productors musicals.

En virtut de la Llei de propietat intel·lectual, en l'àmbit educatiu es pot utilitzar (copiar, distribuir, comunicar públicament) un petit fragment d'una composició musical. Aquest petit fragment només es pot utilitzar per a la il·lustració amb finalitats educatives en centres d'ensenyament reglat, universitats i organismes públics de recerca.

Es requereix autorització per poder fer servir una cançó sencera fins i tot amb finalitats educatives i també per a l'ús en actuacions musicals representades en festivals (com ara festes de final de curs o Nadal) en escoles bressol, col·legis i centres educatius municipals. Així mateix, si l'actuació s'ha de gravar i posteriorment s'ha de compartir a internet, es necessita l'autorització del titular de drets. També cal sol·licitar el consentiment de les persones que hagin d'aparèixer a la gravació. Més informació sobre els permisos a <https://www.sgae.es/clientes-usuarios/>.

© Permís per representar obres de teatre

Per a la representació pública d'obres de teatre es necessita el permís del titular dels drets. Els drets de representació d'obres de teatre es poden sol·licitar directament als titulars dels drets o als seus representants. SGAE concedeix autorització per a la representació d'obres de teatre per part de companyies professionals. També concedeix autorització per a la representació per part de grups aficionats.

Més informació a <http://www.sgae.es/es-ES/SitePages/corp-ventalicensiaP3.aspx?c=5>

Les obres escrites per un mateix es poden representar lliurement. Si vols fer una obra de teatre, és a dir, adaptar un llibre al teatre a partir d'un llibre escrit per una altra persona, necessites el permís de l'escriptor.

© Creative Commons o una altra llicència oberta

L'autor pot permetre l'ús de la seva obra amb una llicència Creative Commons (llicència CC). En aquest cas, el símbol de llicència CC que apareix al costat de l'obra il·lustra com es pot fer servir l'obra. L'autor pot haver permès l'ús de l'obra com a tal o bé la modificació, la distribució o l'ús comercial de l'obra. Una obra pot tenir un símbol de llicència CC o més d'un.

Abans d'utilitzar material amb una llicència Creative Commons, aclareix les condicions d'acord amb les quals l'autor en va autoritzar l'ús.

BY - L'obra es pot fer servir, distribuir i modificar lliurement, però s'ha d'indicar el nom de l'autor original.

ND - L'obra es pot fer servir i distribuir lliurement, però no es pot alterar ni modificar. Per exemple, no quedarien coberts els actes d'editar una imatge, traduir un text o modificar una cançó.

NC - L'obra es pot fer servir, distribuir i modificar lliurement, però no es pot fer servir amb finalitats comercials.

SA - Una obra pròpia en la qual es faci servir una obra amb llicència SA s'ha de distribuir a internet en les mateixes condicions en què es va distribuir l'obra original.

CC0 - L'obra es pot fer servir, modificar i distribuir lliurement, també amb finalitats comercials. L'autor ha cedit la seva obra perquè es faci servir de conformitat amb el que autoritza cada tipus de llicència concret.

Més informació sobre els símbols de la llicència CC i com utilitzar una llicència CC a: <https://creativecommons.org/licenses/?lang=ca>.

DRETS D'AUTOR DEL PROFESSOR

Sovint el professor elabora diferents materials per a la docència. També pot ser titular de drets d'autor del material que elabora. Els materials redactats pel professor es protegeixen igual que les altres obres. Si un professor redacta material didàctic que és completament independent i original, genera drets d'autor. El professor decidirà en quines condicions posa a disposició dels altres el material que ha preparat, sens perjudici dels drets que pugui tenir el centre escolar on treballi.

Tot el material creat per un mateix es pot copiar i distribuir sense restriccions. Si altres persones han participat en la creació del mateix material, també es necessita el seu consentiment per copiar-lo i distribuir-lo. O, si en el material s'han utilitzat obres creades per altres persones, haurà de tenir els drets de revenda.

El professor pot cedir, totalment o parcialment, els seus drets econòmics sobre l'obra. Per exemple, un professor pot acceptar que els companys del seu propi centre d'ensenyament utilitzin el material que ell ha elaborat en l'ensenyament, però es pot oposar al fet que el material es pugui cedir perquè el facin servir docents d'un altre centre. El professor no està obligat a posar el seu propi material a disposició dels altres ni a compartir el material obertament, per exemple, amb una llicència Creative Commons.

L'autor té dret que se l'esmenti quan s'utilitzi la seva obra. En la pràctica, això significa que s'ha d'indicar el nom del professor quan s'utilitzi el material que ha elaborat.

Drets d'autor del professor sobre el material propi

1. Els drets d'autor sempre s'originen inicialment per a l'autor, és a dir, per al mateix professor.
2. Si el material es duu a terme juntament amb una persona o més d'una, es crea una obra en col·laboració.
3. Es generen drets d'autor per a tots conjuntament. Els drets d'autor poden pertànyer al centre educatiu, si l'obra la va crear el professor en virtut d'una relació laboral. Cal consultar cada cas concret.
4. La transmissió dels drets d'explotació de l'obra creada en virtut d'una relació laboral es regeix pel que s'hagi pactat en el contracte, que s'ha de fer per escrit.
5. Si manca aquest pacte, es presumeix que els drets d'explotació han estat cedits en exclusiva i amb l'abast necessari per a l'exercici de l'activitat habitual de l'empresari en el moment del lliurament de l'obra creada en virtut d'aquesta relació laboral. Els drets morals sempre els conserva l'autor.

© Drets del centre d'ensenyament sobre el material elaborat per un professor

La transmissió a l'empresari dels drets d'explotació de l'obra creada en virtut d'una relació laboral es regeix pel que s'hagi pactat en el contracte laboral o el contracte independent.

Si no hi ha cap pacte escrit, es presumeix que els drets d'exploració han estat cedits en exclusiva i amb l'abast necessari per a l'exercici de l'activitat habitual de l'empresari en el moment del lliurament de l'obra creada en virtut d'aquesta relació laboral. L'empresari no pot utilitzar l'obra o disposar-ne en cap cas per a un sentit o finalitat diferents.

Les obres elaborades en relació amb l'acompliment de les funcions laborals sovint estan subjectes al principi que l'empresa té dret a utilitzar-les en el context de les seves activitats normals. Tanmateix, els drets morals els conserva l'autor.

Entre les tasques d'un professor, s'hi pot incloure o no la realització de materials didàctics. Cal tenir en compte cada cas concret. Si el centre educatiu o els companys volen utilitzar el material que ha preparat un altre professor, cal acordar aquesta circumstància amb el professor o el centre d'ensenyament. El mateix passa amb els materials didàctics d'internet.

El professor pot cedir, totalment o parcialment, els seus drets econòmics sobre l'obra. El professor pot decidir per si mateix en quines condicions posarà el seu material a disposició dels altres. Així mateix, si vol, també pot compartir el material que ha elaborat perquè l'utilitzin els altres. Això no obstant, convé tenir en compte que el centre ha pogut adquirir els drets, i llavors serà aquest el que autoritzi l'ús de les obres. El professor no està obligat a cedir el material de manera gratuïta o oberta perquè sigui distribuït, per exemple, amb una llicència CC.

ENTITATS QUE GESTIONEN DRETS DE PROPIETAT INTEL·LECTUAL

Els titulars de drets de propietat intel·lectual han creat organismes que gestionen els seus drets, vetllen pels seus interessos i concedeixen llicències en situacions determinades.

Les activitats dels organismes que gestionen els drets d'autor es basen en contractes de representació o poders concedits pels autors i els titulars dels drets. Mitjançant aquests contractes, els titulars dels drets cedeixen els seus drets a l'organisme per tal que els gestioni i els protegeixi. Així mateix, i en virtut d'autorització del Ministeri de Cultura i Esport, duen a terme les activitats de gestió col·lectiva obligatòria que la llei els encomana; per exemple, la gestió de la remuneració per préstec públic bibliotecari o la gestió de la compensació per còpia privada. Les entitats de gestió de drets de propietat intel·lectual concedeixen llicències per a l'ús de les obres, cobren regalies per l'ús i les abonen als titulars de drets en funció dels informes d'ús o els estudis o la informació rebuts.

Les entitats de gestió de drets de propietat intel·lectual faciliten i simplifiquen l'adquisició de llicències i el pagament de les compensacions als titulars de drets nacionals i estrangers.

Les entitats de gestió de drets de propietat intel·lectual autoritzades pel Ministeri de Cultura i Esport a Espanya són:

Entitats de gestió d'autors:

- Sociedad General de Autores y Editores (SGAE)
- Centro Español de Derechos Reprográficos (CEDRO)

- Visual, Entidad de Gestión de Artistas Plásticos (VEGAP)
- Derechos de Autor de Medios Audiovisuales (DAMA)
- Sociedad Española de Derechos de Autor (SEDA)

Entitats de gestió de drets de propietat intel·lectual d'artistes intèrprets o executants:

- Artistas Intérpretes o Ejecutantes, Sociedad de Gestión de España (AIE)
- Artistas Intérpretes, Sociedad de Gestión (AISGE)

Entitats de gestió de drets de propietat intel·lectual de productors:

- Asociación de Gestión de Derechos Intelectuales (AGEDI)
- Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales (EGEDA)

MÉS INFORMACIÓ SOBRE ELS DRETS D'AUTOR

En el servei auladerechodeautor.org es pot trobar més informació sobre els drets d'autor. L'Aula del Dret d'Autor és una adaptació autoritzada per a Espanya, elaborada per CEDRO, de Kopiraitti, un material produït en col·laboració per Kopiosto i el Ministeri d'Educació i Cultura de Finlàndia.

Benvingut a l'Aula del Dret d'Autor: auladerechodeautor.org.

